

κτερισμάτων, τὰ ὅποια εὔρεν ἐν αὐτοῖς, εἶναι μελανόμορφος σκύφος, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται σκηνὴ ἐλαιοτριβείου.

Ὁ κ. Κεραμόπουλλος ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἐν Θήβαις καὶ καὶ ἐν Θεσπιαῖς. Ἐν τῇ περυσινῇ λογοδοσίᾳ αὐτοῦ τὸ Συμβούλιον ἀνεκοίνωσεν ὑμῖν, ὅτι ὁ Ὀλλανδὸς κ. Goekoop ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ χορηγήσῃ τὴν δαπάνην ἀνασκαφῆς τινος ἀναφερομένης εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν, τὸ Συμβούλιον δὲ ὑπέδειξε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν πρό τινων ἐτῶν ἀναφανέντος μυκηναϊκοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου τὴν ἔρευναν εἶχεν ἀρχίσει δαπάναις τῆς Ἑταιρείας ὁ κ. Κεραμόπουλλος, ἀλλὰ διέκοψε προσωρινῶς, διότι ἦτο ἀνάγκη ν' ἀπαλλοτριθῶσι πρότερον οἰκήματά τινα. Συναινέσαντος τοῦ κ. Goekoop ἡ Ἑταιρεία παρεκάλεσε τὸν δῆμον Θηβαίων νὰ μεταφέρῃ εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως τὰ δημοτικὰ κρεοπωλεῖα, τὰ ὅποια ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ μυκηναϊκοῦ οἰκοδομήματος, μετὰ πολλὰ δὲ κατωρθώθη τοῦτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀντὶ ἀποζημιώσεως δρ. 1.200 καὶ οὕτω ἐλευθερώθη ὁ χώρος ἐκεῖνος. Ἐπαναληφθεισῶν τῶν ἐργασιῶν ἀπεκαλύφθησαν τρία νέα δωμάτια καὶ παρ' αὐτὰ αὐλὴ πιθανῶς, εὐρέθησαν δὲ χιλιάδες τινὲς ψήφων ὄρμων ἢ περιδεραιῶν ἐξ ὑαλομάζης, πολλὰ χρυσᾶ δισκάρια συνδεόμενα διὰ χρυσῶν συρμάτων, ἄλλα τινὰ μικρὰ χρυσᾶ ἢ ἐκ φυσικοῦ χρυστάλλου κοσμήματα, λείψανα τοιχογραφιῶν—κατεστραμμένων δυστυχῶς τῶν πλείστων—καὶ πλῆθος θραυσμάτων πηλίνων ἀγγείων ἀγράφων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Ἐπίσης ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ αὐλῇ κάμινος πηλοπλάστου μαρτυροῦσα, ὅτι τὰ ἀγγεῖα κατεσκευάζοντο ἐπὶ τόπου. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων ἐνισχύεται ἡ γνώμη, ὅτι τὰ ἐν Θήβαις ἐρείπια ἀνήκουσιν εἰς βασιλικὴν κατοικίαν, δικαιοῦμεθα δὲ νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι σώζονται ὑπὸ τὴν

γῆν καὶ ἄλλα τμήματα αὐτῆς, πρὸ πάντων τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν.

Ὁ κ. Goekoop κατέθηκεν εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην πέρυσι καὶ προπέρυσι 3000 δρ., τὸ Συμβούλιον δὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐγγράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ἐν Θεσπιαῖς εἶχεν ἀποκαλύψει δαπάναις τῆς Ἑταιρείας ἤδη τὸ 1882 ὁ τότε ἔφορος Σταματάκης μέγα πολυάνδριον, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχον τρυφῇ οἱ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δηλίου τὸ 424 πρὸ Χρ. πεσόντες Θεσπιοεῖς. Τὴν ἀνασκαφὴν δ' ἐκείνην ἐπανελάβε πέρυσιν ὁ κ. Κεραμόπουλλος καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ κυρίως πρὸς εὗρεσιν ἀγγείων· διότι γνωστῆς οὖσης τῆς ἡλικίας τοῦ πολυανδρίου δύνανται τὰ ἐν αὐτῷ ἀγγεῖα νὰ διαφωτίσωσι σπουδαίως τὴν ἱστορίαν τῆς ἀγγειογραφίας. Ἐν τῷ ὄντι δὲ ἀνεκαλύφθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν μέγα πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι μέλανα, ὑπάρχουσι ὅμως μεταξὺ αὐτῶν καὶ γραπτὰ, ἐκ τούτων δὲ συνεκολλήθη ἤδη ἐρυθρόμορφος κρατὴρ φέρων παράστασιν ἀξιόλογον καὶ διὰ τὴν τέχνην καὶ διὰ τὸ θέμα.

Ἀπέναντι τῆς Βοιωτίας ἐν Εὐβοίᾳ εἰργάσθησαν οἱ κύριοι σύμβουλοι Παπαβασιλείου καὶ Κουρουνιώτης. Ὁ πρῶτος ἐξηρέυνησε παρὰ τὴν Χαλκίδα ἐννέα θαλαμοειδεῖς μυκηναϊκοὺς τάφους, ἐν οἷς εὔρεν ἀγγεῖα πήλινα, ψήφους ὄρμων, εἰδώλια τινα πήλινα, μαχαίρια χαλκᾶ κ. τ. τ., καὶ ὀκτὼ τάφους ἱστορικῶν χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς μικρὸς περιεῖχε περιέργον χαλκοῦν σκευὸς ἀδήλου χρήσεως· προσέτι ἀνεκάλυψε ῥωμαϊκῶν χρόνων κάμινον πρὸς ὄπτησιν πηλίνων ἀγγείων καὶ εὔρε πλησίον αὐτῆς χαλκοῦν ἐπηργυρωμένον κωδωνίσκον μετ' ἐπιγραφῆς: εὐτύχει. νίκα.

Ὁ δὲ κ. Κουρουνιώτης ἐν Ἐρετρίᾳ ἐργασθεῖς συνε-

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΑΔΜΟΥ
ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ

Ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφ. 1909 σ. 57-122 ἐδημοσίευσεν τὰ τῆς ἀνασκαφῆς μέρους τοῦ ἐν Θήβαις ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου γενομένης τῷ 1906. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1911 ἐπανελήφθη ἡ ἀνασκαφή αὕτη, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ὁ κ. Goekoop, γνωστότατος ἤδη διὰ τὰ φιλόρχεια αὐτοῦ αἰσθήματα, εὐεργέτης δὲ ἤδη τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐχορήγησε πρὸς τοῦτο χιλίας δραχμάς. Τῆς ἀνασκαφῆς προηγήθη ἀπαλλοτρίωσις τῶν πενιχρῶν δημοτικῶν κτισμάτων, ἅτινα κατὰ τὸν ἀνασκαπτέον χῶρον κείμενα ἐχρησίμευον ἄλλοτε ὡς ἐργαστήρια διάφορα, ἐσχάτως δὲ μόνον ὡς κρεοπωλεῖα. Ἡ ἀπαλλοτρίωσις ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀντὶ 1200 δραχμῶν.

Κατεδαφισθέντων τῶν κρεοπωλείων, ἀνέσκαψεν ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν προηγουμένην ἀνασκαφὴν βαίνων πρὸς δυσμᾶς. Ἀπεκάλυψεν δὲ πάλιν τὸν μετὰ τὴν πρώτην ἀνασκαφὴν ἐπαναχωσθέντα διάδρομον ΓΔπσ (ἔρα τὸ σχέδιον ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1909 σ. 67 καὶ σ. 72), ὀλόκληρον τὸ ἐν μέρει ἀνεσκαμμένον δωμάτιον πέραν τοῦ τοίχου μκ καὶ δύο ἕτερα μικρότερα δωμάτια πρὸς Ν παραπλεύρως καὶ ἰσομήκως αὐτοῦ κείμενα. Τὸ κτίριον ἢ πιθανῶς μία πλευρὰ αὐτοῦ τερματίζεται ἐνταῦθα διὰ τοίχου, οὗ πέραν ἐκτείνεται αὐλή, ἐν ἣ πλὴν νεωτέρων τινῶν πηλίνων ὑδραγωγείων εὐρέθη ἐν παλαιόν, ἴσως μυκηναϊκόν, πηλίνον ὑδραγωγεῖον, ἕτερον λαξευτὸν καὶ εἰς κλίβανος ἀγγειοπλαστικὸς.

Ὁ καὶ πάλιν ἀποκαλυφθεὶς νῦν διάδρομος ΓΔπο οὐδέν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, εὗρημα ἀπέδωκε. Ἐν τῇ μικρᾷ πέραν τοῦ ΕΖ ἀνασκαφείσῃ συνεχεῖα αὐτοῦ εὐρέθησαν πάμπολλα ἀγγεῖα μυκηναϊκὰ ἄγραφα ἀτριβῆ ὅμοια πρὸς τὰ εὐρεθέντα κατὰ τὴν πρώτην ἀνασκαφὴν (πρβλ. Ἀρχ. Ἐφ. ἔ. ἄ. σ. 71), προσέτι δὲ ψηφίδες ὄρων ἐξ ὑαλομάζης ὅμοιαι πρὸς τὰς πρότερον ἤδη εὐρευθείσας (ΕΑ ἔ. ἄ. σ. 101-102), δύο κομβία στεατίτου καὶ ὀλίγος μόλυβδος. Ἐβεβαιώθη δὲ ἤδη, ὅτι αἱ ψηφίδες αὗται δὲν προσεράπτοντο ἀλλὰ συνείροντο ἀντίνωτοι τιθέμεναι ἀνά δύο, ἐπειδὴ ἀριθμὸς τις αὐτῶν εὐρέθη ἤδη κατ' ἐπανάληψιν εὐτάκτως ἐν τοιαύτῃ θέσει.

Ἐν τῷ δωματίῳ πέραν πρὸς Δ τοῦ τοίχου μκ, οὗ μέρος εἶχον ἀνασκάψει τῷ 1906 καὶ εὗρον τοιχογραφήματα, ἣ ἀνασκαφὴ ἔδειξε νῦν καθαρῶτατα, ὅτι, ὡς ἄλλως ὑπόπτεον (ΕΑ σ. 88), εἶχον πλανηθῆ κατὰ τε τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς εἰκασίας. Ἐδείχθη νῦν, ὅτι τὸ δωμάτιον ἦτο ἐστρωμένον διὰ τοῦ παχέος ἀσβεστοκονιάματος ἐν ᾧ εἶνε συνεζυμωμένα τεμάχια μονοχρῶμων τὸ πλεῖστον τοιχογραφημάτων. Ἡ στρώσις διετηρεῖτο ἄριστα καὶ ἀδιάρρηκτος πλὴν τοῦ κατὰ τὸ 1906 ἀνασκαφέντος μέρους, ἔνθα ἔλειπε· εἶχε δὲ ἐλαφρὰν ἐκ καθιζήσεως κλίσιν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος. Ὑπὸ τὴν στρώσιν ἦτο ἄμμος καὶ τεμάχια καλλιτέχνων τοιχογραφημάτων καὶ ἀγγείων θραύσματα ὁμοίων πρὸς τὰ νωτέρω μνημονευθέντα, ἔπειτα δὲ βαθύτερον ἄλλα χρώματα μετὰ προμυκηναϊκῶν ὀστράκων μέχρι τοῦ βράχου, ἐν ᾧ ἦτο καὶ ταφοειδὲς μικρὸν σκάμμα πλήρες χωμάτων. Ἐπὶ τῆς στρώσεως ἦσαν ἄλλα καχότεχνα τοιχογραφήματα, ἐν οἷς τινα ἀνήκοντα εἰς τὸ χεῖλος περιφερικοῦ κατασκευάσματος, ἴσως ἐσχάρας τινος (πρβλ. ΠΑΕ 1886 πίν. 5), πολλὰ ἀγγεῖα ἀτριβῆ ὡς καὶ ἐν τῷ διαδρόμῳ καὶ ψηφίδες ἐξ ὑαλομάζης

ἐντὸς στρώματος ἐκ τέφρας ἀνθράκων καὶ χωμάτων. Προσέτι δὲ ὄπται τινες πλίνθοι, μάρτυρες ὅτι καὶ εἰς τὸ πυρποληθὲν τοῦτο κτίριον οὐχὶ δὲ μόνον εἰς τὰ βαθύτερα αὐτοῦ χώματα ὑπῆρχον χρήσιμα τοιαῦτα κατασκευάσματα. Ἐκ πλάνης ἐβεβαίωσα ἐν ΑΕ σ. 88, ὅτι ὑπὸ τὴν στρώσιν ὑπῆρχεν ἀνθρακοῦχον στρώμα, ὥστε τὰ ἐκ τῆς πλάνης ταύτης ἐξαχθέντα πορίσματα περὶ πολλῶν ὀρόφων τοῦ κτιρίου ἀποβάλλουσι τὸ ἐντεῦθεν ἀντληθὲν κῦρος. Τὰ καλλιτέχνα τοιχογραφήματα ἐξήχθησαν μετὰ προσοχῆς κάτωθεν τῆς στρώσεως καί, ὅσος εἶχεν οὕτω κενωθῆ ἡ χῶρος, ἀνεπληρώθη διὰ χωμάτων καὶ ξηρολιθίας, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τινος βροχᾶς διερράγη τὸ στρώμα καὶ ἐν μέρει κατεστράφη.

Ἐπειδὴ τὰ καλλιτέχνα τοιχογραφήματα, εἰς ἃ ἀνήκουσι καὶ τὰ δημοσιευθέντα ἐν ΕΛ σ. 93 εἰκ. 14 καὶ πίν. 1 καὶ 2 καὶ 3 1-5 εὐρέθησαν μόνον ἐν τούτῳ τῷ δωματίῳ οὕτω κεκρυμμένα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ σημείῳ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφέντων μερῶν τοῦ κτιρίου, συναγάω, ὅτι ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐν ᾧ εὐρέθησαν δωμάτιον ἐπισκευασθὲν, οὐχὶ δ' εἰς ἄλλην τινὰ περίοδον ἢ μορφήν τοῦ ἔλου κτιρίου.

Πρὸς Ν τοῦ δωματίου τούτου εἶνε τὰ ἕτερα δύο ἀνασκαφέντα δωμάτια. Εἶνε, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, συναμφοτέρα ἴσα τὸ μέγεθος πρὸς τὸ τῶν τοιχογραφημάτων, ὡσεὶ ἦσαν ἐν πάρισον δωμάτιον διαιρηθὲν εἰς δύο μικρότερα διὰ μεσοτοιχοῦ. Τούτων τὸ ἀνατολικὸν σφίζεται ὀλόκληρον, ἐν ᾧ τὸ δυτικὸν ἐβλάβη ὑπὸ νεωτέρου τοίχου ἐπιπολαίου, οἷος ὁ ΕΖ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι σχεδίῳ τῆς ΑΕ 1909. Ἀμφοτέρα τὰ δωμάτια ταῦτα ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τοῦ ἀσβεστώδους συμπαγοῦς ἐπιπάγου, ὑφ' ὃν ἦτο τὸ πλήρες ἀνθράκων μέλαν στρώμα.

Ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου ἐν τῷ ἀνατολικῷ δω-

ματίω εὑρέθησαν δύο ἀξιόλογα μέρη δοκῶν ἀπηνθρακωμένων βαινόντα τὸ μὲν ἀπὸ Β πρὸς Ν τὸ δὲ ἀπ' Α πρὸς Δ, προσέτι δὲ τεμάχια τοιχογραφημάτων κατεστραμμένα τὴν γραφὴν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἢ τοῦ καπνοῦ, καὶ τεμάχια ὤμων πλίνθων πυρακτωθέντα καὶ ἢ μεταβληθέντα εἰς ἐρυθρωπὰ ἢ βαφέντα ὑπὸ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ἀνθράκων. Ἐν μιᾷ πλίνθῳ ἦτο συνεζυμωμένος πούς ὑψίποδος ποτηρίου ἀγράφου, οἷα τὰ ἐν τῷ κτιρίῳ εὑρεθέντα ἐν πλήθει, ὥστε νὰ ἀγγηταί τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ οἰκοδομία τοῦ κτιρίου δὲν ἀπεῖχε πολὺν χρόνον ἀπὸ τῆς πυρπολήσεως αὐτοῦ, καθ' ἣν τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἐκυριάρχουν ἐν τῇ οἰκιακῇ χρήσει. Τοῦτο δὲ γίνεται πιθανὸν καὶ ἐκ τοῦ τεκμηρίου τῶν ὀπτῶν πλίνθων, ἃς τὸ 1906 εὔρον εἰς τὰ βαθέα χώματα τοῦ κτιρίου μετὰ προμηκυναϊκῶν ὀστράκων, νῦν δὲ ἐπὶ τῆς στρώσεως τοῦ δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων καὶ ἐντὸς τοῦ μέλανος στρώματος μετ' ἄλλων ἀντικειμένων τοῦ μικροῦ τούτου δωματίου (καὶ τοῦ πρὸς Δ αὐτοῦ). Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα εἶνε πλεῖστα ψηφίδες ἐξ ὑαλομάζης κατὰ φωλεὰς πλουσίας εὑρισκόμεναι ὅτε μὲν ἀστεροειδεῖς ὅτε δὲ μικραὶ κυκλικαὶ ὅτε δὲ μίγδην, μία χαλκῆ αἰχμὴ λόγχης, χαλκαῖ τινες αἰχμαὶ βελῶν (χαλκήρων ἰῶν), ἄμορφοι ὄγκοι μολύβδου τακέντος ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ συμπαγέντος ὡς ἔτυχε, πολλὰ δισκάρια λεπτότατα χρυσᾶ φέροντα ἀνὰ δύο ὀπὰς καὶ συνδεόμενα οὕτω πρὸς ἀλληλα διὰ χρυσῶν συρμάτων εἰς ὄρμον ἐξαρτώμενόν ποτε ἐκ τοῦ ἐτέρου ἄκρου (εἰς ἓνα τοιοῦτον ὄρμον τὸ ἕτερον ἀκραῖον δισκάριον δὲν φέρει ὀπὴν πρὸς περαιτέρω σύνδεσιν), μία χρυσῆ μικρὰ πτέρυξ σφιγγὸς πιθανῶς, ἐν ἄνθος «κρίνου» μικρὸν χρυσοῦν εἰργασμένον κατὰ τὸν δεικνύοντα ὅτι καὶ ἄλλη τις ὕλη ἦτό ποτε ἔνθετος, καὶ τρία ἀξιόλογα ὀρυκτῆς κρυστάλλου τεμάχια, εἰργασμένα κάλλιστα. Δὲν σῶζονται ἄρτια, παθόντα ἄλλως τε

καὶ ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντα εἶνε ἀξιολογώτατα εὐρήματα. Τὰ δύο εἶνε πολυέδρα πρίσματα (μέγιστον σφζόμενον μῆκος 0,06 μ.), τὸ δὲ τρίτον εἶνε ἐπίμηκες (μέγισται διαστάσεις σφζόμεναι: μῆκ. 0,13· πλ. 0,065· πάχ. 0,035) πολύπλευρον, ὡς λεπίς πελέκεως τεταμένον, δυσερμήνευτον. Εὐρέθησαν δὲ καὶ κρυστάλλινα θρύμματα ἀσυνάρμοστα τὰ πλείστα. Τὰ κρυστάλλινα πρίσματα εἶνε οὐχὶ ἀναγκαῖα σκεύη, ἀλλὰ δείγματα καθαρᾶς πολυτελείας καὶ δεικνύουσι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ὑπέροχον τάξιν τῶν κατοικησάντων ποτὲ ἐν τῷ κτιρίῳ τούτῳ. Φαίνεται ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῷ ὀωματίῳ τούτῳ ἔτι πλείονα πολυτίμα πράγματα, ἀλλ' ἐλεηλατηθησαν ὅτε ἐκτίσθη ἐπιπόλαιός τις νεώτερος τοῖχος κάθετος πρὸς τὸν βλάψαντα τὸ παραπλεύρως δυτικὸν μικρὸν δωμάτιον. Παρατηρήθη δηλ. ὑπὸ τὸν ὑφ' ἡμῶν κατεστραφέντα τοῦτον νεώτερον τοῖχον, ὅτι ἐν τινι σημείῳ εἶχε διαρραγῆ ὁ ἐπίπαγος καὶ εἶχεν ὀρυχθῆ βαθύτερον πιθοειδὲς ὄρυγμα, τὸ ὁποῖον εἶτα ἐπληρώθη διὰ χωμάτων πλήρων βυζαντικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ὀστράκων. Τὰ χῶματα ταῦτα ἦσαν ἀπαρκαγνωρίστως εὐδιάκριτα ἀπὸ τῶν πέριξ ἀθίκτων χωμάτων. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς πέριξ ἀθίκτοις χῶμασι καὶ περαιτέρω εὐρέθησαν πάντα τὰ χρυσᾶ ἀντικείμενα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ψηφίδων. Ἐκ τούτου εἶνε πιθανόν, ὅτι οἱ κτίσαντες τὸν νεώτερον τοῖχον, προσκρούσαντές που εἰς ψηφίδας (αὗται εὐρίσκονται ἐνίοτε καὶ μεταξὺ τῶν ἀψησβεστωμένων λίθων) ἠρεύνησαν καὶ βαθύτερον τὸ μέρος.

Ἐν τῷ συναφεῖ πρὸς Δ μικρῷ ὀωματίῳ, ἐφ' ἔσον τοῦτο διετηρεῖτο ἄθικτον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου ἐπιπολαίου τοίχου εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ μέλανος στρώματος πολλὰ ὀπταὶ πλίνθοι πλακῶδεις, ψηφίδες ἐξ ὑαλομάζης, ψήγματα χρυσᾶ καὶ μολύβδινα χῶματα ἄμορφα.

Οἱ τοῖχοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὰ δωμάτια ταῦτα, διαι-

ροῦνται εἰς κυρίους καὶ δευτερεύοντας, ὧν οὗτοι εἶνε προσ-
τεθειμένοι ἀσύμπλεκτοι τεκτονικῶς πρὸς τοὺς κυρίους.
Εἶνε ἐπιχειρισμένοι διὰ πηλοῦ, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἔγ-
κοιλοι ἐπιμήκεις πιέσεις οἰοεὶ ἐκ δακτύλων χειρὸς ἢ
ιδιοτρόπου τινὸς σπαθίδος τοῦ κτίστου.

Ὁ τοῖχος, ὁ ὀρίζων πρὸς Δ τὸ δωμάτιον τῶν τοιχο-
γραφημάτων, καὶ τὸ δυτικόν, τὸ ἕτερον τῶν δύο μικρῶν
δωματίων, εἶνε τελευταῖος τοῦ ἀποκαλυφθέντος οἰκοδομι-
κοῦ συμπλέγματος. Δυτικώτερον αὐτοῦ τὰ γώματα εἶνε
πάλιν μυκηναϊκά, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτοῖς ὄστρακα εἶνε συνή-
θως ἔγχρωμα. Ἐπιπολαίως μόνον καὶ ἐν τινι εὐδιακρίτῳ
στήλῃ γώματος, βαθέως εἰσχωρούση καθέτως εἰς τὰ μυ-
κηναϊκὰ στρώματα, εὐρίσκονται μεταϊωνικὰ ὄστρακα.
Προσέτι δὲ ὑπὲρ τὸ στόμιον τοῦ λαξευτοῦ ὑδραγωγείου
εὐρέθησαν ἐρυθρόμορφα τινα θραύσματα.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1906 ἐβεβαιώθη ἡ ὑπαρξίς τοῦ κτι-
ρίου πολὺ πέραν τοῦ δυτικοῦ τούτου τοίχου διὰ τοῦ ὀρύγ-
ματος Ἐ. Ἀ. 1909 σ. 82 εἰκ. 13, ἔπεται, ὅτι ὁ μεταξὺ
τοῦ τοίχου καὶ τοῦ ὀρύγματος γῶρος εἶνε αὐτὴ τις τοῦ
κτιρίου. Τῆς αὐτῆς ταύτης ἀνεσκάφη μέρος, ἐνταῦθα δὲ
συνημμένον πρὸς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ ἐρευνηθέντος οἰ-
κοδομικοῦ συμπλέγματος εὐρέθη κτίσμα ἡμικυκλικῆς ἐπι-
μήκους, ἀπ' Α πρὸς Δ, οἰοεὶ πεταλεῖδοῦς κατόψεως,
ἀνοικτὸν πρὸς δυσμὰς καὶ προσιτὸν ἐντεῦθεν. Οἱ καμπύ-
λοι τοῖχοι αὐτοῦ εἶνε διὰ λίθων κτιστοὶ καὶ ἐπαλληλι-
μένοι ἔνδον διὰ καθαροῦ λευκοῦ πηλοῦ σκληρυνθέντος διὰ
πυρός. Εἰς τὸ μέσον χωρίζεται κατὰ μῆκος, ἤτοι ἀπ' Α
πρὸς Δ διὰ τοιχείου κτιστοῦ ἐξ ὠμῶν πλίνθων καὶ ἐπαλλη-
λιμμένου ὁμοίως. Τὰ παραφράγματα τῆς πρὸς Δ ἀνοικτῆς
προσόδου, εὐθέα ὄντα (σφίζεται ἕμως μόνον τὸ βόρειον)
εἶνε ἐπίσης ἐξ ὠμῶν πλίνθων. Εἰς ὕψος 0,60 ἀπὸ τοῦ
ἐδάφους τοῦ κτίσματος ἦτο διάτρητον κάλυμμα τοῦ γώ-

ρου πήλινον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λευκοῦ διὰ πυρὸς σκληρυνθέντος πηλοῦ (παχ. 0,17) ἀπὸ περιφερείας εἰς περιφέρειαν διήκον καὶ ὑποβασταζόμενον ἐν τῷ μέσῳ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ πλινθοκτίστου τοιχείου. Τὸ διάτρητον κάλυμμα τοῦτο ἦτο κατεστραμμένον πλὴν μικροῦ μέρους εἰς τὸν ἀνατολικὸν μυχόν, ἔνθα διατηρεῖται καὶ μία ὀπὴ ὀλόκληρος (0,07 διάμ.) διευρυνομένη ἄνω καὶ κάτω, δύο δὲ σφίζονται κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὑπεράνω τοῦ καλύμματος τούτου εἰς τὸν αὐτὸν μυχόν καὶ ὡς συνέχεια τοῦ λιθίνου τοίχου τοῦ κτίσματος ὑψοῦται μέχρι ὕψους 0,20 πλίνθινος τοίχος (τούτου ἦσαν αἱ πλίνθοι, ἃς εὔρον τῷ 1906 ὄρα Ἐ. Ἀ. 1909 σ. 83) ἐπιχειρισμένος ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κτίσματος. Εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ὁ τοίχος οὗτος πανταχόθεν σχεδὸν τοῦ κτίσματος ὑψούμενος καὶ κυφελοειδῶς κορυφούμενος ἐσχημάτιζε κλίβανον ἀγγειοπλαστικόν Ὑπὲρ τὸ ὑπόκαυστρον ἦτο τὸ διάτρητον διάφραγμα, ἐφ' οὗ ἐτίθεντο τὰ πρὸς ὀπτησιν νεόπλαστα ἀγγεῖα. Ἐντὸς τῶν χρωμάτων τοῦ κτίσματος εὐρέθησαν πλείστα συντρίμματα τοῦ πήλινου διαφράγματος καὶ τεμάχια ἀγγείων μυκηναϊκῶν ἢ καὶ τιῶν «ἀχρόνων» μονοχρῶμων κακοπλάστων, οὐδὲν δὲ νεώτερον.

Παρὰ τὸν κλίβανον τοῦτον πρὸς Β εὐρέθη ἐλλειψοειδῆς κοιλότης ἐν τῷ φυσικῷ βράχῳ κανονικῶς λελαξευμένη καὶ περιέγουσα λευκὴν πηλὸν καθαρώτατον ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ ἐπιχειρίσματος τοῦ κλιβάνου ὡς καὶ πρὸς τὸν πηλὸν τῶν πλείστων ἐν τῷ ἀνακτόρῳ μέχρι τοῦδε συλλεχθέντων ἀγράφων ἀγγείων, ἅτινα οὕτω εἶνε ἔργα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῶν βασιλικῶν δούλων τεχνιτῶν.

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι τὸ Ν κράσπεδον τῆς εἰσόδου εἰς τὸ ὑπόκαυστρον τοῦ κλιβάνου δὲν σφίζεται· τοῦτο κατεστράφη, ὅτε ἐτέθη πλησίον ἐπὶ φρεατίας ὀπῆς λαξευτοῦ ὑδραγωγείου μονόλιθον πώρινον στόμιον, ἐφ' οὗ ἐστερεοῦτο.

ὡς φαίνεται ἐκ συστήματος γομφώσεων, μηχανήμα πρὸς ἀντλησιν ὕδατος. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ δύο ἔγκοιλοι τριβαί τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ στομίου, αἵτινες, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἀρχαῖα κρηναῖα κατασκευάσματα, προέρχονται ἐκ τῆς ἀποθέσεως ἢ στηριξεως τῶν ὑδριῶν ἢ ἀμφορέων κατὰ τὴν ὑδρευσιν. Ὁ πυθμὴν τοῦ ὑδραγωγείου εὔρηται εἰς βάθος 3,60 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ στομίου, μέχρι δὲ βάθους τινὸς ἢ φρεατία εἶνε κτιστή. Τὸ ὑδραγωγεῖον (ὑψ. 1,10 πλ. 0,50) διακλαδίζεται ὑπὸ τὸν γῶρον τοῦ ἀνασκαπτομένου κτιρίου πεντάκις, τοῦτο δὲ νομίζω τεκμήριον, ὅτι ἐνταῦθα εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυρίων σημείων, **Knotenpunkt** τοῦ ὄλου συμπλέγματος. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο, ἔργον ἀξιόλογον, δὲν πιστεύω ὅτι ἐλαξέυθη ἐν χρόνοις ῥωμαϊκοῖς, καθ' οὓς αἱ Θῆβαι ἦσαν ἀσήμαντος κώμη, οὔτε ἐν τοῖς κλασσικοῖς χρόνοις, καθ' οὓς ἡ πόλις ἐξετείνετο περὶ τὴν Καδμείαν, ἀλλ' ἐν χρόνοις παλαιότεροις, ὅτε ὁ πληθυσμὸς ἦτο πυκνὸς συνωκισμένος ἐπὶ τῆς Καδμείας, οὔσης τῆς κυρίως πόλεως. Τοῦτο δὲ συνέβαινε κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους. Ἀκριβῶς δὲ περὶ τοῦ Κάδμου φέρεται, ὅτι ἤγαγε διὰ τῆς Καδμείας ὕδωρ. Τὸ μονόλιθον ὅμως στόμιον ἀνήκει εἰς νεωτέρους χρόνους· διότι καὶ τὸν κλίβανον ἔβλαψε τεθὲν αὐτόθι καὶ ἐν τοῖς ἀμέσως ὑπερκειμένοις αὐτοῦ χώμασιν εὐρέθησαν ἐρυθρόμορφα ὄστρακα καὶ νεώτερα. Φαίνεται, ὅτι ἐν νεωτέροις χρόνοις, καθ' οὓς περὶ τὸ σεβαστὸν ἐρείπιον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἦσαν ἱερά (EA 1909 σ. 114 σημ.), διερρύθμισαν τὸ φρέαρ τοῦτο διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἱερῶν εἶτα δὲ καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς.

Ἐκ τῆς γενομένης ἀνασκαφικῆς ἐργασίας δὲν προέκυψε βεβαίως ῥητὴ τις ἐπὶ πλέον μαρτυρία περὶ τῆς γενομένης ταυτίσεως τοῦ κτιρίου τούτου πρὸς τὸ ἀνάκτορον τοῦ

Κάδμου *) , πάντως όμως ενισχύθη αὕτη διὰ τῶν νέων

*) Ἐν Δελφοῖς εὐρέθησαν τρία ἐπιγράφα τεμάχια λίθου τοῦ προφήτου Ηλία, ἀνήκοντα εἰς τοὺς ὑψηλοὺς δόμους τῆς δεξιᾶς παραστάδος τοῦ θησαυροῦ τῶν Θηβαίων (*Bourguet. Fouilles de Delphes* III, I σ. 194 ἐξ. πίν. X), ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν Θήβαις τριετηρικὴν τέλεσιν θυσίας τῷ Καδμείῳ Διονύσῳ καὶ πανηγύρεως καὶ ἀγώνων ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν τῶν εἰς Ἴσθμόν καὶ Νεμέαν συντελούντων, ὧν ἕκαστος κυρία εἶδος ἦσαν αἱ Θῆβαι. Περιλαμβάνουσιν ἀμφικτιονικὰ δόγματα τρία, ὧν ἓν γρονολογεῖται βεβίως ἀπὸ Νικάρχου ἄρχοντος (227/6, *Pomtow Delph. Chronol.* 46). Τῶν ὑπολοίπων τὸ μὲν εἶνε παλαιότερον τούτου, τὸ δὲ νεώτερον, ἀλλὰ πάντα ἐγαράχθησαν συγγρόνως κατὰ διάταξιν τοῦ νεωτάτου τούτων, (*Fouilles* ἔ. ἄ. 195 σ. 6) «ὅπως ἂν [ὡς κάλλιστα συντελῆται ἡ θυσία τῷ Διονύσῳ τῷ Καδμείῳ τῶν τριετηρίδων]. Ἄλλὰ καὶ τὰ ἕτερα δύο δόγματα περιλαμβάνουσιν ὁμοίας διατάξεις π. γ. σ. 11 ἐξ.

ὅπως ἂν ἡ θυσία τῷ Διονύσῳ
[τῷ Καδμείῳ ὡς κάλλιστα συντελῆται, καθὼς παρακαλεῖ τὸ κοινὸν τῶν
τεχνιτῶν τῶν εἰς Ἴσθμόν
[καὶ Νεμέαν συντελούντων τοὺς Ἀμφικτιόνας, ἐπιμελεῖσθαι τοῦς ἱερομη-
μονας, οἳ ἂν ὦσιν ἐν τῷ
[συνεδρίῳ, τῶν δογμάτων τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ Καδμείῳ ἐν Θήβαις
ὑπὲρ τοῦτων]
σ. 16 ἀναγραφῆναι ἐν τῷ
ἱερῷ παρὰ τὸν σ[ηκὸν τῆς Σεμέλης καὶ τὰ πρότερον δεδογμένα] κλ.

Ἐν στίχῳ δὲ 21

«εἶναι δὲ καὶ τὸ ἱερόν τοῦ
Διονύσου τοῦ Καδμείου [τὸ ἐν Θήβαις ἀπὸ πάντων ἄ]σουλόν καθάπερ καὶ τὸ
ἐν Δελφοῖς·
τὴν δὲ ἐκεχε[υρίαν ἀναγορεύειν ἐ]πὶ τὰς πόλεις τὴν τε τῶν Θηβαίων [πόλιν]
καὶ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἀεὶ οἰκονο]μουντας τὰ κατὰ τὸ ἱερόν τὸν τε
ἱερέα τοῦ
Διονύσου καὶ τοὺς ἐπιμελ[ητὰς τοὺς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν] τεχνιτῶν εἰρημέ-
νοους καὶ τὸν ἀγωνοθέτην
Θηβαίων· ἀναγράψαι δὲ τὸν [γραμματαία τοῦτο] τὸ ψήφισμα ἐν στήλαις δυοῖν
καὶ ἀναθεῖναι
τὴν μὲν ἐν Δελφοῖς ἐν τῷ [ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος] ὅπου ἂν δοκῇ ἐν κάλλιστῳ
εἶναι, τὴν δὲ
ἐν Θήβαις παρὰ τὸν σ[ηκὸν τῆς Σεμέλης· ἀ]ναθεῖναι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν
ὅπου ἂν
δοκῇ [ἐ]ν κάλλιστῳ εἶναι».

καὶ ἐν στίχῳ 32 ἐξ.

τό τε [ἱερόν τοῦ Διονύσου ἄ]σουλόν ποιῆσαι καὶ ἐπιμέλειαν ποιήσασθαι τῆς
ἀσφαλείας καὶ τοῦ ἀγῶ[νος, ὅπως καὶ ἡ θυσία τῶν] τριετηρίδων ὡς κάλλιστα
συντελῆται τῷ

εύρημάτων. Το πλήθος τῶν ψηφίδων δεικνύει, ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ ἦτο προσφιλὴς συρμὸς ὁ δι' ὄρμων κόσμος, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ μύθου τοῦ ὄρμου τῆς Ἀρμονίας. Τὰ τοιχογραφήματα, ἀντάξια τῶν ἐν ἄλλοις μυκηναϊκοῖς ἀνακτόροις εὑρεθέντων, ὡς καὶ ἡ ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ κατασκευὴ τῶν ἀναγκαίων ἀγγείων δεικνύουσι τὸν πλοῦτον τῶν ἐνοίκων. Τὰ δὲ σκεύη τὰ ἐκ χρυστάλλου ὄρυκτῆς, ὕλης δηλαδὴ καὶ δυσσευρέτου καὶ δυσεργάστου κατ' ἀκολουθίαν δὲ πολυτίμου, εἰς οὐδένα φανερόν πρακτικὸν σκοπὸν χρησιμεύοντα, εἶνε δείγματα αὐτοῦ τοῦτο πολυτελείας οἴκου εὐδοκιμωτάτου.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

*Διονύσιον τῷ Καδμείῳ καὶ γένηται ἐν ἀμέραις πλει]όνεσσι· αἱ τις κα τῶν
ἀλλήτων ἢ τῶν χο-
ρευτῶν ἢ τῶν τραγω[δῶν ἢ τῶν κωμωδῶν τῶν προσνε]μηθέντων εἰς τὰς
τριητηρίδας» κλ*

Ἄν αἱ ἀνωτέρω συμπληρώσεις ἔχωσιν, ὡς νομίζω, ἐν τοῖς περὶ Σεμέλης καὶ Κάδμου μέρεσιν ὀρθῶς, τότε ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε νέον τεκμήριον, ὅτι τὸ ἔρειπιον τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου καὶ δὴ τὸ ἄβατον τῆς Σεμέλης ἦτο γνωστόν γενικῶς καὶ ἐπιφανὲς μνημεῖον ἐν Θήβαις κατὰ τὸν γ' αἰῶνα π. Χ. Οὕτω αἱ περὶ αὐτοῦ ῥηταὶ εἰδήσεις, ἃς συνέλεξα ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1909 σ. 111 ἐξ, πληθύνονται, γεφυροῦνται δὲ νῦν τὸ μεταξὺ Εὐριπίδου καὶ Πausανίου χρονικὸν διάστημα

Ἡ ἐπιγραφή παρέχει ὡς, ὄνομα σύνθηες διὰ τὸ ἄβατον τῆς Σεμέλης τὸ «σηκὸς Σεμέλης», ὃ ἐνομιζόμεν ποιητικὴν ἐπίκλησιν, ὁμοίωσαν ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου. Προσέτι ἡ εἰκὼν, ἣν λαμβάνομεν νῦν περὶ τοῦ γίωσου τοῦ ἔρειπίου, (πρὸλ. ΕΑ 1909, 115 καὶ Elderkin Amer. Journ. of Arch 1911, 163) γίνεται πληρεστέρα, ἐπειδὴ μανθάνομεν, ὅτι ὁ σηκὸς τῆς Σεμέλης ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διοσέου, ὅστις εἶπεν ἴδιον ἱερεῖα ἐνταῦθα.

Ἡ πρόοδος τῶν ἀνασκαφῶν θά δεῖξη, κατὰ πόσον ἡ νέα αὕτη γνώσις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τοπογραφικαὶ σημειώσεις, ἃς ἐκ πλειόνων ἀνεγράψα ἐν Ἀρχ. Ἐφ. ἔ. ἄ., ἀληθεύουσιν ὑπὸ τὴν γῆν. [Περὶ τῶν ἄνω ἐπιγραφῶν ὄρα καὶ Nikitsky ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ βωσικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας 1912, σ. 123 ἐξ. (βωσιστῆ)].